

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par finanšu instrumentu tirgiem, ar kuru atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/39/EK (pārstrādātā redakcija)”

COM(2011) 656 final – 2011/0298 (COD)

(2012/C 191/15)

Vienīgais ziņotājs: **IOZIA kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 2. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par finanšu instrumentu tirgiem, ar kuru atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2004/39/EK (pārstrādātā redakcija)”

COM(2011)656 final – 2011/0298 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2012. gada 17. aprīlī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 480. plenārajā sesijā, kas notika 2012. gada 25. un 26. aprīlī (25. aprīļa sēdē), ar 115 balsīm par, 1 balsi pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē priekšlikumu pārstrādāt Direktīvu 2004/39/EK (tā sauktā Finanšu instrumentu tirgu direktīva (FITD)), kas veido tiesisko regulējumu tādiem pakalpojumiem saistībā ar finanšu instrumentiem kā brokeru pakalpojumiem, konsultācijām, vērtspapīru portfeļu pārvaldībai, jaunu emisiju izpirkšanai, banku un ieguldījumu banku darbībai, kā arī tirgus dalībnieku veiktajiem darījumiem regulētos tirgos.

1.2 Direktīvas primārais mērķis ir palielināt tirdzniecības pārredzamību un efektivitāti, ierobežot tirgu svārstības, rūpēties par starpnieku godīgumu un ieguldītāju aizsardzību, kā arī atvērt Eiropas tirgus efektīvai konkurencei finanšu pakalpojumu piedāvājuma jomā. EESK atbalsta šos mērķus un uzskata, ka kopumā priekšlikums ir solis pareizajā virzienā.

1.3 Ņemot vērā jauno Līgumu, EESK uzskata, ka Komisijas izvēlētais juridiskais pamats var nebūt pietiekams un pilnībā neatspoguļo direktīvas radīto ietekmi. Patērētāju aizsardzība, kā arī iekšējā tirgus konsolidācija un attīstība, kas ir direktīvas būtiska sastāvdaļa, balstās uz strukturētāku un sarežģītāku juridisko pamatu un nodrošina lielākas iesaistīšanās iespējas un labāku lomu pārstāvības struktūrām.

1.4 Pārstrādājamās direktīvas priekšlikumā ir ņemti vērā līdz šim veiktie tiesību aktu grozījumi un ir ierosināti jauni, labāk definēti risinājumi par tirgus dalībnieku atbildību. EESK atbalsta lēmumu par direktīvas pārstrādāšanu, jo par tās nepieciešamību liecina lielāka finanšu tirgus sarežģītība, tirgus norises un izmantotās tehnoloģijas, kuru dēļ daži iepriekšējie noteikumi ir

novecojuši. Tā ir nepieciešama it sevišķi tādēļ, ka nepilnības ir tiesiskajā regulējumā, kas attiecas uz finanšu instrumentiem, nevis uz vērtspapīru tirgu, ko pārvalda finanšu dalībnieki.

1.5 EESK uzskata, ka ar priekšlikumu ir sasniegts mērķis nostiprināt ES finanšu tirgu, padarīt to integrētāku, efektīvāku un konkurētspējīgāku, nodrošinot gan lielāku pārredzamību, gan patērētāju lielāku aizsardzību, ierobežojot nevaldāmām spekulācijām pakļautās jomas, jo šīs spekulācijas, sevišķi attiecībā uz instrumentiem, kurus tirgo galvenokārt ārpus biržas (OTC), ir pašmērķis un ir atrautas no ekonomiskā un sociālā konteksta.

1.6 Arī šoreiz EESK uzsver savu noliedzošo nostāju pret deleģēto tiesību aktu pārmērīgo un neproporcionālo izmantošanu, kā tas paredzēts 94. pantā. Tiem būtu jāattiecas uz atsevišķiem un konkrētiem jautājumiem, un pilnvarojumam jābūt uz noteiktu laiku. Komiteja cer, ka ES likumdevējas iestādes ieviešis skaidrību par to, kā pareizi izmantojams šis instruments, kas ir pakļauts *ex post* pārbaudei, kā arī par tā atbilstību Līgumu tekstam un būtībai.

1.7 EESK ar pārliecību atbalsta to, ka paredzēts nostiprināt neatkarīgas konsultācijas principu, kas uzliek par pienākumu tirgus dalībniekam iepriekš informēt, vai viņš sniedz neatkarīgu pakalpojumu vai arī pakalpojums ir piesaistīts pārdošanas tīklam. Noguldītājiem tādejādi būs iespēja izvēlēties savām vajadzībām atbilstīgas konsultācijas.

1.8 Jau agrāk EESK ir aicinājusi skaidri regulēt jautājumu saistībā ar pārdošanu un konsultācijām, t. i., aizliegt finanšu uzņēmumiem izdarīt komerciālu spiedienu, kas tirgus dalībniekiem un pārdošanas tīkliem liktu pārdot produktus. Izskatāmās

priekšlikums ir pirmais solis pareizajā virzienā, un EESK atzinīgi vērtē Komisijas atskārsmi, ka vairāk jāaizsargā ieguldītāji un tirgus dalībnieki, kuriem vajadzētu strādāt vienīgi klientu interesēs, tiem sniedzot atbilstīgas konsultācijas bez jebkāda veida ierobežojumiem.

1.9 EESK iesaka Komisijai iekļaut informācijas sarakstā papildu noteikumu, ar ko reglamentē datu kvalitāti, ar kuriem apmainās datu sniedzēji. Ņemot vērā minētās informācijas jutīgumu un svarīgumu, obligātai vajadzētu būt arī šīs informācijas sniegšanai. Tas pozitīvi ietekmētu tirgus pārredzamību.

1.10 EESK atbalsta jaunu pilnvaru piešķiršanu Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei (EVTI), kurai citastarp vajadzēs izstrādāt virkni saistošu tehnisko standartu, sagatavot atzinumus, ārkārtas situācijās aizliegt produktus un praksi, koordinēt valstu kompetento iestāžu darbību, kā arī noteikt vadlīnijas administratīvajiem pasākumiem un sankcijām, kas jāpieņem īpašos gadījumos.

2. Priekšlikuma galvenie jauninājumi

2.1 Lai arī priekšlikumā nav mainīta FITD struktūra, minētā direktīva ir atjaunināta, ņemot vērā vēlāk pieņemto direktīvu noteikumus, kā arī saturiski papildināta ar jauniem aspektiem. Tajā ir izvirzīti šādi galvenie mērķi:

— veicināt konkurenci starp tirgus dalībniekiem un tirgiem;

— veicināt tirgus pārredzamību un efektivitāti;

— pastiprināt ieguldītāju aizsardzību.

2.2 Minēto mērķu sasniegšanai izmantotie līdzekļi attiecas uz riskiem, kas jāmazina ar dažādu mehānismu palīdzību. Pēdējos gados daži riski, kas tika prognozēti, īstenojās un apliecināja, ka iepriekšējie mehānismi, kuri bija paredzēti seku mazināšanai, ir nepilnīgi.

2.3 Galvenie jauninājumi, kas ieviesti ar FITD II, attiecas uz šādiem jautājumiem:

— izņēmumu piemērošanas joma un kārtība;

— jaunas tirdzniecības platformas;

— Kopienas ieguldījumu sabiedrību un tirgus dalībnieku darbības regulējums;

— noteikumi, kas piemērojami ieguldījumu sabiedrībām no trešām valstīm;

— Eiropas Savienības dalībvalstu uzraudzības iestāžu jaunās pilnvaras;

— deleģētie akti.

3. Piezīmes

3.1 Reforma sastāv no divām daļām: pirmā daļa attiecas uz tirgus struktūru, bet otrā koncentrējas uz pārredzamības jautājumiem. Tekstā ir nepārprotami teikts, ka priekšlikuma galvenais mērķis ir nodrošināt, ka visi darījumi būtu reglamentēti un pilnīgi pārredzami.

3.2 Regulējuma galvenais jautājums ir neatkarīgu konsultāciju ieviešana. EESK uzskata, ka noteikumi par neatkarīgu konsultāciju ir labi formulēti. Jaunajos noteikumos ir paredzēts, ka starpniekiem vajadzēs sniegt noguldītājiem precīzu informāciju par to, kāda veida konsultāciju tie gatavojas sniegt (neatkarīgu vai citu) un kādas būs tās īpašības, un dažādu cita veida informāciju.

3.3 Šie noteikumi ļauj visiem ieguldītājiem (neatkarīgi no viņu ekonomiskajām iespējām) saņemt viņu profilam atbilstīgu konsultāciju. EESK var tikai atzinīgi novērtēt šādus noteikumus.

3.4 Pieņemtais pārredzamības princips ļauj klientam uzzināt, kas ir konsultanta darba devējs. Tas ļauj novērst atšķirības, kas līdz šim pastāvēja dažādās valstīs, palielināt pārredzamību, rūpēties par godīgu attieksmi no iesaistīto tirgus dalībnieku puses un, visbeidzot, pastiprināt ieguldītāja aizsardzību.

3.5 Turklāt, izņemot atsevišķus vērtspapīru portfeļa pārvaldības gadījumus, direktīva ļauj līdztekus pastāvēt pašreizējiem konsultantu tīkliem (atkarīgiem un neatkarīgiem), bet uzliek tiem par pienākumu deklarēt savu darbības veidu. EESK atzinīgi vērtē šo noteikumu, jo tiks aizsargāta gan konkurence, gan ieguldītāji, ņemot vērā, ka direktīvā klientiem ir paredzēta iespēja izvēlēties, kādu konsultācijas pakalpojuma veidu viņi vēlas saņemt.

3.6 Kopumā Komisijas dokumentā ir nodrošināta klienta aizsardzība. Tas dod iespēju līdztekus veiksmīgi pastāvēt finanšu konsultāciju dalībniekiem (sākot ar bankām līdz pat finanšu konsultāciju tīkliem un konsultantiem, kas saņem vien atlīdzību).

3.7 EESK iesaka precizēt konsultāciju definīciju un noteikt, ka tās jāsniedz jebkura (arī paša vispārīgākā) ieguldījumu pakalpojuma gadījumā. EESK uzskata, ka, paredzot, ka konsultācijas sniedz tikai nozares profesionāļi, varētu vēl vairāk nostiprināt ieguldītāju aizsardzības principu.

3.8 Būtu jāprecizē, ka konsultācija ir ieteikums iegādāties tādu produktu, kas atbilst klienta profilam, un godīga attieksme nozīmē ieteikuma atbilstību. Tādēļ EESK uzskata, ka šim noteikumam ir arī izglītojošs raksturs neatkarīgi no organizācijas modeļa. Godīgums nav atkarīgs (vismaz ne pilnībā) no tā, vai ieteikums ir izdarīts, pamatojoties uz vertikālo integrāciju vai vairākiem zīmoliem, vai arī ir pakalpojums, ko sniedzis brokeris vai konsultants, kurš saņem vien atlīdzību. Fakts, ka pastāv viens, desmit vai trīsdesmit produkti, nenodrošina, ka sniegtais ieteikums ir klientam atbilstīgs.

3.9 Priekšlikumā ir saglabāts gandrīz nemainīgs klienta pašklasificēšanās kritērijs, ko ievieša iepriekšējā FITD (starpnieki klasificē savus privātos klientus, pamatojoties uz klientu sniegto informāciju par savām zināšanām un pieredzi ieguldījumu jomā). EVTI sniedz vadlīniju sarakstu, lai izstrādātu anketu, kas jāaizpilda klientiem. Precīzāk sakot, tiek noteiktas dažādas klientu kategorijas, kas iedalās privātos klientos, profesionāļos un tiesīgos darījumu partneros.

3.10 EESK atzinīgi vērtē veiktos uzlabojumus, jo uzskata, ka tagad starpniekiem ir dota iespēja efektīvi klasificēt klientus. Tomēr vienlaikus tā norāda, ka direktīvā tirgum nav nodrošināti atbilstīgi instrumenti, lai aizsargātu klientus visos līmeņos.

3.11 Sistēma ļaus izglītēt klientu uz vietas ar atbilstoši apmācīta personāla starpniecību. Tomēr EESK uzskata, ka ir pārāk nereāli domāt, ka privātais klients var patiesi un pareizi izvērtēt savas finanšu kompetences, ņemot vērā arī nepietiekamo izglītošanu finanšu jautājumos un aizkavēšanos, ar kādu izglītošanas programmas finanšu jautājumos tika izstrādātas ES līmenī. Tāpēc Komiteja iesaka pārskatīt direktīvas procedūru un vajadzības gadījumā paredzēt ārēju atbalstu klienta izglītošanai.

3.12 Direktīvā ir ieviests jauns neatkarīgā konsultanta atbildības modelis. Par neatkarīgo konsultāciju klients maksās tieši, bet par atkarīgo — ne.

3.13 Komiteja uzskata, ka šī jaunā atbildības shēma uzlabos sniegtā pakalpojuma kvalitāti, veicinās papildu aizsardzību un varēs garantēt profesionāļu godīgumu. Šajā sakarā EESK iesaka nodalīt "konsultācijas" un "pārdošanu".

3.14 Turklāt, ja par konsultāciju ir jāmaksā, tad ir pamats domāt, ka konsultācija par sarežģītākiem produktiem ir dārgāka. Tādēļ EESK rosina apsvērt gadījumus, kad varētu veicināt un vairāk izplatīt vienkāršākus produktus, jo tie ir lētāki.

3.15 Daudzi no jaunajiem noteikumiem ir paredzēti, lai nodrošinātu banku rīcības godīgumu un pareizību. Bankas būs spiestas būtiski pārskatīt savu komercpraksi. EESK atbalsta šādus noteikumus, jo tie ļauj labāk aizsargāt ieguldītāju. Vienlaikus Komiteja iesaka Komisijai arī turpmāk uzlikt atbildību finanšu uzņēmumiem, nevis klientiem.

3.16 Svarīgs jauninājums ir priekšlikums par maziem un vidējiem uzņēmumiem paredzētu īpašu biržas segmentu, kura radītais administratīvais slogs ir mazāks. EESK atbalsta šā aspekta iekļaušanu, jo tas nodrošina minētā segmenta pamanāmību.

3.17 Tomēr EESK pauž šaubas, vai ir iespējams īstenot šos noteikumus. Runa nav par jaunu priekšlikumu. Jau vairāk nekā 20 gadus notiek mēģinājumi izveidot paplašinātu tirgu, kas paredzēts MVU, taču vēl nav izdevies panākt, ka tas efektīvi funkcionētu. Tāpēc Komiteja iesaka paredzēt īpašus pasākumus un noteikumus, kas ļautu to efektīvi un lietderīgi īstenot.

3.18 Kopumā direktīvā ir noteikti skaidrāki darbības noteikumi visiem tirdzniecības darījumiem. Tirdzniecības platformām būs jānodrošina, ka darījuma ietvaros visi dati ir brīvi izmantojami 15 minūtes pēc darījuma veikšanas un atklāti reāllaikā par samaksu, ko, ņemot vērā saprātīgu komerciālu pamatu, nosaka Komisija. Šis pasākums ir virzība uz pārredzamu cenu veidošanu.

3.19 Atzinīgi vērtējama ir procedūra, kas paredz, ka katrai platformai jāizmanto konkrēti starpnieki, lai datus par tirdzniecību nodotu uz ārpusi. Tomēr EESK uzskata, ka šis noteikums norāda uz pārmērīgu uzticēšanos spontānai informācijas apmaiņai starp tirgus dalībniekiem, un iesaka Komisijai paredzēt īpašu punktu, kas reglamentētu to datu kvalitāti, ar kuriem apmainās datu sniedzēji.

3.20 Attiecībā uz atvasināto preču instrumentiem FITD II nolūks ir novērst neierobežotas spekulācijas, ņemot vērā, ka tās ir pašmērķis. Komisija vēlas sasniegt šo mērķi, ierobežojot to līgumu skaitu, ko ieguldītājs var slēgt noteiktā laika periodā. EESK jau vairākkārt ir atkārtojusi, ka spekulācijas ne vienmēr ir negatīvas finanšu tirgiem, jo tās palielina tirgu likviditāti un attīstību. Protams, ir vajadzīgi pasākumi, kas apkarotu ļoti spekulatīvus darījumus, kuri ietekmē patērētāju maksātu galīgo cenu, taču vienlaikus EESK iesaka uzmanīgi un līdzsvaroti apsvērt pasākumus, lai izvairītos no negatīvas ietekmes uz tirgu.

3.21 Turklāt EESK secina: lai arī jaunais regulējums ir virzīts uz saskaņošanu starp valstīm, tomēr tajā nav ierosināta īpaša koordinēšana starp Eiropu un ASV. EESK atzinīgi vērtē izvēlēto saskaņošanas principu, bet vienlaikus iesaka pievērst uzmanību papildu izmaksām, kas atšķirīgo noteikumu dēļ gultos uz dažādu tirgu dalībniekiem, piemēram, atvasinātajos tirgos.

3.22 EESK atzinīgi vērtē pārredzamības principa attiecināšanu arī uz vērtspapīru un strukturētu produktu pirmstirdzniecības posmu. Tomēr Komiteja iesaka ņemt vērā būtiskās atšķirības starp kapitāla vērtspapīru tirgu un to produktu tirgu, kas nav kapitāla vērtspapīri. Pārredzamība pirmstirdzniecības posmā ir svarīgāka uz pasūtījumu orientētiem (*order driven*) tirgiem (piemēram, vērtspapīru tirgum), savukārt pārredzamība pēctirdzniecības posmā ir lietderīgāka uz cenu orientētiem (*quote driven*) tirgiem (piemēram, obligāciju tirgiem). Tāpēc EESK uzskata, ka būtu lietderīgi izšķirt tirgus atkarībā no tā, vai pārredzamības principu piemēro pirmstirdzniecības vai pēctirdzniecības posmā.

Briselē, 2012. gada 25. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON
